WASHINGTON D C

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LIII. Ч. 68. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, п'ятниця, 6-го квітня 1945. No. 68. NEW YORK and JERSEY CITY, Friday, April 6, 1945. VOL. LIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016, 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE

АДМІРАЛ КІНҐ ДОМАГАЄТЬСЯ ЗАТРИМАННЯ МОРСЬКИХ БАЗ НА ПАЦИФІКУ

Адмірал американської фльоти Ернест Дж. Кінґ промовляв на обіді виданім Академією Політичного Знання в готелю Астор в Ню Йорку. Там обговорювали справи звязані з пропозиціями з Дамбартон Овкс. Кінґ вийшов із домаганням, щоб Злучені Держави затримали морські бази, які Америка тепер добула на Тихому океані. Вони потрібні на те, щоб недопустити до третьої світової війни, твердив адмірал.

Він пригадав, що „ці коралеві острівці заплачені американською кровію... Коли ми їх не затримаємо, для нашої оборони, тоді повстає питання: Як довго витримає Америка на такому становищі, щоб воювати, будувати, відности перемоги і роздавати те, що ми добули — а все те на те, щоб ми знову йшли до війни, знову будували, знову віднесли перемогу? Хоч ми багаті, то в нас не стане ні людського матеріялу ні фізичних джерел, щоб у такий спосіб роздавити нашу материзну з одної генерації до другої."

Кінґ згадав теж за те, що на початку війни ми не мали морських баз із готовим вирядом і тому ми мусимо тепер так дорого за все платити.

ДОМАГАННЯ МАЙНЕРІВ ТВЕРДОГО ВУГІЛЛЯ.

Предсідник майнерської юнії Джан Дж. Луїс, зажадав від власників копалень твердого вугілля підвишки платні для майнерів на 25 відсотків і по 10 центів премії від кожної тони. В імені власників копалень Ралф Е. Таґард заявив, що візьме це домагання під дискусію на зібранню власників. Крім їхніх домагань висунув Луїс ще такі: Плати по $100 на час вакацій замісць теперішніх $50; півтора платні за шестий день, а подвійну плату за семий день праці.

ЗАПОВІДАЮТЬ НЕДОСТАЧУ ЦУКРУ.

Сенатський комітет, який розслідує недостачу харчів, довідався вчасі переслухання знавців, що справа з цукром в Злучених Державах буде „найтяжша за всі воєнні часи". Американське цивільне населення може дістане навіть менше цукру ніж британське. Зате достава мяса може бути вистарчальною вже за рік після покінчення війни.

СЕКРЕТАРІЯТ МІЖНАРОДНЬОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ В АМЕРИКАНСЬКИХ РУКАХ.

Між представниками Великої Чвірки у Вашингтоні дійшло до порозуміння в справі створення секретаріяту на час світової конференції у Сан Франсиско. Вони згодилися, щоб тимчасовим секретарем був американець Аджер Гис, директор Бюра Спеціяльних Політичних Справ. Він уже тепер є генеральним секретарем при підготові конференції. Коли буде створена міжнародня організація, тоді вона може приняти його як постійного секретаря.

Секретаріят має велитенське завдання, бо він має приготовити все потрібне для конференції, включаючи й готелеві приміщення для делегатів; має доглянути правил процедури на конференції; має постаратися за переклади документів і їх збереження в архіві, а також занятися всіми технічними справами. Тому, що чужинні держави не будуть могли вислати потрібного персоналу для помочи делегаціям, Америка прийде їм з допомогою і дасть їм від себе відповідних людей до праці.

РЕЛІГІЙНІ ГРУПИ ПРИ ПРАЦІ ДЛЯ МІЖНАРОДНЬОГО ЧАРТЕРУ.

Представники католиків, протестантів і жидів випрацювали меморіял до конференції у Сан Франсиско із засуванням моральних засад, які повинні бути заінкорпоровані в світовім чартері. Меморіял опертий на дуже дбайливих студіях заяв усіх трьох згаданих релігійних груп і обіймає 10 точок. У точці 9. сказано про людські права: „Чартер повинен обіймати міжнародню хартію прав і постаратися за створення комісій для охорони і поширення прав і вольностей одиниць, а також расових, релігійних і культурних груп, а зокрема для тих, що їх викорінила війна". У 10. точці сказано про „залежні народи," для яких поставлено домагання створення комісії для захорони прав „народів, які не мають права самоврядування".

СНІГ І МОРОЗИ НА ЗАХОДІ.

Із Шикаґа наспіли вісти про велику студінь, сніги і сильні вітри в стейтах Середнього Заходу. Жертвою можуть впасти овочеві дерева, які розвинулися скоро внаслідок передчасної весни. Дороги засипані снігом і тому школи позамикані.

Америка плянує світову нараду в справі торгівлі

На зібранню Ради Закордонних Відносин у Шикаґо 4. квітня заявив секретар стейту Едвард Стетиніюс, що „ми зробимо все, що в нашій силі" для скликання впродовж найближчого року конференції головних світових потуг для застанови над торговельними проблемами.

Стетиніюс клав натиск на пляни уряду для „усунення політичних, економічних та суспільних причин війни". Плянована світова торговельна конференція — за словами Стетиніюса — „приготовить теж дорогу до створення постійної торговельної організації у структурі загальної світової організації". Дальше додав Стетиніюс, що для забезпеки Америки перед третьою війною треба найти засоби для недопущення інших держав до агресії деневбудь у світі. А щоби дати працю для 60 мілюнів наших людей, ми мусимо вивозити з Америки краму вартости 10 більйонів річно. Тепер заграничний експорт досягнув 14 більйонів річно, але в тому є теж вивіз на підставі Ленд-Лізу.

ВЕЛИКА ТРІЙЦЯ ПРАЦЮЄ НАД ВИРІВНЮВАННЯМ ТРУДНОЩІВ.

У своїй промові згадав теж Секретар Стетиніюс, що Злучені Держави тепер дуже заняті вирівнюванням непорозумінь, які саме видвигнено на міжнароднім полі. Він не хотів переповідати або клясифікувати цих труднощів, які виринули між Трьома Потугами, але сказав, що тепер іде завзята праця Великої Трійці над вигладженням труднощів перед конференцією у Сан Франсиско, і тому саме він не хоче їх обговорювати прилюдно. Кожен розуміє, які це труднощі, хоч би із справою Польщі та признання трьох голосів для Совєтів, але учасники не ставили подрібних запитів у цих справах.

БУДЕ БІДА, КОЛИ АМЕРИКА НЕ ВИШЛЕ ХАРЧІВ ДО ЕВРОПИ

На обіді ново заложеного Товариства Військової Транспортації, що відбувся в готелю Пенсилвенія в Ню Йорку при участи 1,000 осіб, промовляв генерал майор Чарлз Ґрос, який є головою транспорту армії. Він виявив, що справа перевозу стане найважнішою проблемою негайно після війни, коли то треба буде перевозити вояків на Пацифік і висилати постачання в Европу. Вже тепер Европа кричить за харчами, а як Америка не змохе вислати припасів у час, то буде біда. Повстане боротьба між тими, що бються й тими, що будуть давати харчі!

Барук заповідає 5 літ повоєнного добробуту

Бернард Барук, дорадник президента Рузвелта, висланий ним тепер у тайній місії до Европи, заявив у розмові з газетярами в Лондоні, що американським воякам по повороті домів не прийдеться терпіти від безробіття, бо в Америці буде через 5 літ по закінченню війни подостатком роботи для кожної людини.

До Лондону прибув теж генерал Петрик Герлі, американський амбасадор до Китаю. Він відвідає здається теж Москву, відай аби докінчити переговори зо Сталіном у різних справах, між іншим у польській.

МАДЯРСЬКІ НАЦІОНАЛІСТИ СХОПИЛИ ЕПИСКОПІВ

До Ватикану прийшли вісти, що мадярська нацистична організація „Стріла Хрест" взяла як заложника римо-католицького епископа Веспрему. Вже давніше взято так само кардинала Шереді, архиепископа Естерґрому.

СОВЄТИ ПІЙМАЛИ „КАТА ПОЛЬСЬКОГО НАРОДУ"

„Совєтський воєнний бюлетин", видаваний совєтською амбасадою в Лондоні, подав до відома, що Червона Армія дістала в свої руки Артура Ґрайзера, начальника округа Познані, котрий в Німеччині вважався одним з найбільше відомих національних соціялістів, а поза Німеччиною був одним з найбільше зненавиджених німців.

У нацистичній ієрархії він займає визначне становище, бо зараз по Гесі, що в 1941 році дістався до Британії. Ще поки Гітлер почав війну проти Польщі, Ґрайзер був широко відомий поза границями Німеччини як президент сенату Данціґу, головно зо своїх атак на Польщу. В 1936 році він добився інтернаціональної слави, коли заатакував в Лізі Націй Лігу та покинув її наради, віддаючи їденови нацистичний салют, а потім „граючи собі на носі". Як адміністратор Польщі він вславився в 1942 році розстрілом сотки польських політичних вязнів у відплату за вбивство двох гестаповців одним польським сержантом. Він заставив тоді рідні засуджених бути приявними при траченню. Люди, що бачили це трачення, казали, що молоді нацисти стріляли до засуджених з такою насолодою, гейби вони брали участь у веселій забаві. З того часу Ґрайзера зненавиділи поляки так, що він не важився подорожувати без сильної охорони. Зчасом став звісний як вішатель польського народу. Нацистичний уряд обсипав його почестями, посадами та відзначеннями.

Совєтський уряд задумує поставити Ґрайзера на суд як воєнного злочинця, засудити його на смерть і стратити.

АМБАСАДОР ПРОТЕСТУЄ ПРОТИ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ

Ян Цехановскі, амбасадор польського уряду на вигнанню, виступив з гострим протестом проти давання допомоги в Польщі Допомоговою й Реґабілітаційною Адміністрацією Обєднаних Держав. Цехановскі гнівається на ту Адміністрацію за те, що вона в заяві свого голови Герберта Лімена минулого тижня сказала, що в своїй допомоговій акції буде зноситися тільки з тимчасовим польським урядом, на чолі котрого стоїть як премієр Осубка-Моравскі, котрого як Цехановскі пригадує, не визнає ні Америка ні Британія.

РАДІ, ЩО МОЖУТЬ ПІДДАТИСЬ. — Як тільки німці побачили здалека надїзджаючий американський повз, так зараз уставилися у ряд і піднесли руки вгору на знак, що готові з радістю здатись. Казали, що тішаться, що прийшли американці, бо вони перетомлені й мають досить війни. Сцена знята на вулиці місцевости Ґіфсон.

АМЕРИКАНСЬКА ОФЕНЗИВА ПРОРІЗУЄ РАЙХ

Американські армії в своїй поспішній офензиві проти Німеччини врізалися так глибоко в середину Німеччини, що малощо її переполовили, бо майже досягнули границі Чехословаччини та дійшли до Берліна на віддаль 137 миль.

У руки Аліянтів попали важні міста: Карльсруге, Оснабрік та Ґота, при тому аліянтські війська поробили поважні поступи впрямі північних німецьких портів Бремена й Емдена. Друга Британська Армія вже перейшла ріку Везеру та дійшла на віддаль 50 миль від цих портів.

Третя Американська Армія посунулася за добу 22 милі наперед 45-милевим фронтом й найшлася на віддалі несповна 70 миль від Лайпциґа й 60 миль від границі Чехословаччини. Воєнні кореспонденти кажуть, що німецька армія поводиться як приголомшена ударами.

„ФОРТЕЦІ" ЗНОВУ БЮТЬ ПО КІЛЮ.

Понад тисячна „літаючих фортець" і „либерейторів" ударила в середу по німецьких фльотних інсталяціях у Гамбурґу й Кілю, концентруючи при тому свій огонь на варстати для будови й направи підводних човнів та їх схоронища. Часописи догадуються, що це атакування субмаринових баз день за днем є вислідом переконання, що німці готуються до остаточної кампанії проти Аліянтів своїми підводними човнами.

Аліянтська атака в середу на ці бази була третьою того роду атакою цього тижня. Крім бомбовиків у цій атаці взяло участь коло 850 боєвиків. Ворог вислав проти американців відділ літаків найновішої системи; американці збили з них 11.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ЗАНЯЛА БРАТИСЛАВУ.

Червона Армія заняла Братиславу, столицю незалежної кукловоі словацької держави, встановленої Гітлером. Вона теж підійшла до Відня, столиці Австрії, 50-миль довгим луком та станула під Віднем у віддалі 2 миль від передмість. За московським донесенням, совєтські гармати вже бють по Відню. Під Віднем занято Гаден та Баден, модні підміські літні оселі.

На Мадярщині совєтські війська посунулися в напрямі Моравської брами. Там рамя об рамя з Червоною Армією воюють чеськословацькі війська. Вони вдерлися в чеську частину Шлеську та станули 36 миль від Тешена та 50 миль від Моравської Остави. На Моравську Остраву націлюються теж дві совєтські армії.

ПОЛЯКИ БУДУТЬ ДАЛІ ВОЮВАТИ З АЛІЯНТАМИ.

Британські війська на східнім відтинку італійського фронту утверджували свої позиції, добуті ними останніми днями над Лягуною Комакіо.

Генерал Андерс, головний комендант польських військ під польським урядом у Лондоні, заявив, що не дивлячися на рішення трьох потуг у Ялті, котрим відобрано лондонському урядові становище уряду, ці війська далі будуть воювати.

ВИЗВОЛЕНІ „РАБИ" НЕ МАЮТЬ СИЛИ ВСТАТИ.

Відділи Першої Німецької Армії звільнили в своїм поході поза Рен тисячі людей, котрих німці переменили на рабів. Американські кореспонденти, що бачили цих людей, не находять слів, аби описати їх лячний стан. Вони виголоджені до того, що в них нема не то ні іскорки бунту, але навіть сили встати на ноги. Всі вони просять хліба, аби набрати сил та почати мандрівку домів. Переважно це мужчини, хоча не бракує між ними й жінок та дітей.

Звільнені й дещо нагодовані, вони забирають різні підводи від своїх недавних панів з одною думкою в голові: якби то чим скорше вирватися з Німеччини. Випадки пімсти проти панів досить рідкі. Переважають між „рабами" французи, росіяни й поляки, хоча є представники яких 12 інших народів.

ЗАХОПИЛИ БАЗУ ДО ВИСИЛКИ БОМБ "V".

Відділи канадійських військ, що воюють у Голяндії, найшли у Гойзе Целойн у північній Голяндії базу для висилки проти Британії терористичної зброї, відомої під назвою "V-1" та "V-2". Мешканці, що жили недалеко від цеї бази, оповідали канадійцям, що висилкова база мала якісь дефекти, внаслідок котрих бомби часто падали недалеко від бази. На щастя вони тоді рідко вибухали; коли однак вибухли, то ушкоджували голяндські села та вбивали багато людей. Ці бази були добре заховані в лісах, а виставляли їх німці звичайно на маєтках голяндських баронів. Вони „працювали" ще в два тижні перед захопленням околиці канадійцями.

З Лондону доносять, що вже від пятьох днів на місто не впала ні одна бомба "V".

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число в суботи (з англійською Частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50
В Джерзі Ситі і Заграницею		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ВИКОРИСТОВУВАТИ КОЖНУ НАГОДУ

Американські газети ще далі пишуть про те домагання Советів, щоб на міжнародній конференції в Сан Франсиско признати голос теж і Україні, як автономній одиниці, входячій в склад СССР.

Різні різно про це пишуть, але назагал погоджуються з тим, щоб Україну і Білорусь відзначити за їхню геройську боротьбу з націстівською навалою і дати їм окремий голос в міжнародних конференціях, тепер та в будуччині. Ті, що краще визнаються на советсько-московській політиці, добачують у тому тільки зручну дипльоматичну гру московського центру, що хоче себе ще й таким робом скріпити при столах, де вирішуються міжнародні проблеми. Знов інші хочуть потішити себе такими здогадами, що може це допоможе ослабити автократів на Кремлю, а тим самим дасть народам і краям, що входять в склад советської „федерації" трохи якоїсь свободи. А це, як пише Ню Йорк Геральд-Трибюн, дуже важне, бо коли такої свободи ті краї й народи не дістануть, то ледви, чи можна серіозно думати про вдержування мира у майбутньому. Очевидно, що для тих, що так думають, признання Україні чи Білорусі окремого місця як окремим державам, є наразі, практично беручи, тільки формальністю для згаданих країв, а скріпленням голосу Москви. Та, коли глядіти в будуччину, навіть і це, може бути завдатком для чогось іншого, вищого, справедливішого й здоровішого. Так пишуть.

Очевидно, що коли хто хоче опирати здогади на вірі, то границь тут немає ніяких, бо віра глибока і широка. Та інша справа, коли розумування опирати на дійсности. А та дійсність є така, що ті, що сидять тепер на Кремлю, є тепер такі сильні, що годі припускати, щоби вони в таких справах попустили. Бо коли Москва пропонує тепер піднести вгору Україну та Білорусь на міжнародному полі, то поминаючи свій власний практичний обрахунок, вона це робить ще й тому, що влада в Україні і Білорусі є ґрунтовно „очищена" з усіх елементів що малиб відвагу ставити якісь свої домагання і бути чимсь іншим, як не виконним апаратом московської централі. Прецінь не можна говорити про якусь „сфедеровану республику", коли головою такої республики може бути людина, що не є навіть її горожанином, а просто вислана і насаджена Москвою А так є з Україною.

Та не зважаючи на те, кожне видвигнення справи України на міжнародному полі, є таки кроком вперед у змаганню України до свободи, і то навіть і тоді, коли таке видвигання немає тут і там навіть найменшої інтенції захищати справжні інтереси України. І тому саме треба американським українцям за ось такими видвиганнями України точно слідити і використовувати їх на те, щоб представляти українську справу в правдивому світлі. Це є те все, що ми можемо тепер зробити для справи визволення нещасної й поневоленої України.

Націстичний грабіж книгозбірень

Д-р Грейсон Кефавер, спеціяльний висланник Департаменту Стейту до Европи для розгляду стану зборів книжок, предложив Департаментови зо свого розсліду звіт, котрий має від початку до кінця характер одного важкого обвинувачення націстичного уряду.

Каже Кефавер, що багато книгозбірень в Англії, Франції, Норвеґії, Польщі, Фінляндії, Югославії, Греції, Італії й Росії потерпіло небувалу шкоду, часто шкоду, що не дасться направити. Цю шкоду не можна порівняти зо шкодами для зборів книг у першу світову війну. Передусім ця шкода хоч куди більша. І до того ця шкода не вийшла мимоволі з военної акції, а вийшла майже вся внаслідок свідомого ділання націстичного уряду.

Націстичний уряд нищив збори книжок при всякій нагоді й послугувався при тому різними притоками. Бібліотеку Королівського Товариства у Неаполю знищено тому, бо коло неї вбито одного німецького вояка. Бібліотеку в бельґійськім місті Лювен, що мала 900,000 томів, знищено, бо на кожній книжці був образок німця, що підпалює университет. Бібліотеку жидівської теольоґічної семинарії в Любліні спалено, бо це жидівський збір. При тій нагоді жиди-свідки плакали, а німці приплескували. Польські й чеські збори книжок нищено зо спеціяльною злобою, бо німці вважали поляків і чехів своїми національними ворогами. Збори по краях Советського Союзу нищено як розсадників большевизму та поборників націзму.

Інколи нищено збори книг з ціллю збирати з них вартісні книги до німецьких бібліотек. Кажуть, що в цей спосіб потерпіли наприклад головно бібліотеки в Києві, на Україні. В інших випадках книжки забирано на те, аби папір з них очищувати з чорнила та переробляти для нового вжитку. Деколи книжки забирано просто для безцеремонного масового палення.

Від такого наставлення до книжок багато бібліотек зовсім пропало. Багато ограблено з найдорожчих памяток. Багато річей пропало безповоротно.

Департамент Стейту не казав очевидно давати собі рапорт зо стану бібліотек на те просто, аби такий рапорт мати. Він певно хоче щось на це робити. Ціль роботи — привернути зроблену шкоду. Та, як сказано, в багатьох випадках шкоди повернути не можна. Інколи книжки знищено, в інших випадках їх закрадено й сховано. Прийдеться робити розсліди за сховками й добувати з них, що дасться добути. Прийдеться добиватися відшкодовання. В випадках, де знищено будівлі й урядження, будуть жадати від Німеччини виставити на місце знищених нові. Прийдеться певно тяжко покутувати німецькому народови за націстичну ідеольоґію. Та найстрашніший наслідок не матеріяльний: найстрашніше для німців це нечесть, це „слава" народу, що нищить з розмислом духові скарби.

Микола Чубатий.

Політика чи політичний хаос

II.

Українсько - американські „хлібоїди".

На американськім ґрунті небезпечну активність для українського народу в Европі розвиває тепер частина українських москвофілів соціялістично-радикального напрямку. Їх праця є подібна з політичного боку до праці так званих „хлібоїдів" на Західній Україні перед її прилученням до Польщі (1923). Як нині червоні росіяни, так само 1919 року поляки окупували насильно Західну Україну проти волі її населення. Сам факт окупації Західної України давав полякам велику користь та надію, що ця країна остане навсе при Польщі. Одначе Польща потребувала ще й міжнародного признання, що Західна Україна це її власність. Тому Польщі треба було, щоби знайшовся хтось з українців й заявився за те, що українці бажають йти під Польщу.

Поляки найшли кандидата на провідника такої групи західних українців в особі лідера та ідеольоґа соціялістів-радикалів, д-ра Северина Даниловича, що то за польські гроші заложив ґазету „Український Хлібороб", якої одначе ніхто не читав. Так само ніяких простих вояків цей радикальний лідер не найшов між західно-українськими громадянами. Натомісць найшов він двох офіцирів: одного в особі професора Твердохліба та здеморалізованого священика Ількова, суспендованого Покійним Митрополитом за некоректне життя. Вони себе від своеї ґазети прозвали хліборобами, але західні українці прозвали їх „хлібоїдами". Ці особи мали створити пропольську партію серед українців, та це, як знаємо, їм не вдалося. Проф. Твердохліб згинув від кулі українського революціонера; д-р Данилович, пізнавши свою марну ролю, скоро помер природною смертю; Ількоф (так його кликали поляки) мусів винестися поза українську територію, де найшов теплу посаду як капелян польської армії.

Ось та праця хлібоїдів найшла одинокий відгук серед українського народу: крайну для них погорду. Натомісць, коли іде про поляків, то праця хлібоїдів вийшла їм на користь. Пропольська заява кс. Ількува в польськім соймі, де його поляки вибрали послом в часі бойкоту виборів українцями (1922), помогла полякам видобути сумної памяти рішення Ради Амбасадорів в Парижі з дня 15. березня 1923, яким признавали Західну Україну полякам. Певно, що ніхто в Парижі до політичної постави хлібоїдів не привязував великої ваги, одначе її використали як фіґовий листок ці, що поповняли насильство над українським народом.

Нині знов є подібна ситуація зі Західною Україною. Всі аліянтські держави нині досконало поінформовані, що західні українці й чути не хотять про советське чи польське панування. Та Советська Росія нині сильна і з нею треба рахуватись. Тому і тепер здалисяб якісь хлібоїди поміж українцями, що своїми резолюціями на принагідних збіговищах кількадесяток американських українців оправдалиб остаточне прилучення цеї країни до Советів проти волі місцевого населення, та всупереч постанові Атлянтійського Чартеру.

Таку ролю повнять нині новітні хлібоїди. Один скликає такі зібрання та дбає про резолюції, другий видає ґазету. На вічах западають резолюції, що воля західних українців є бути разом. Річ природна, тепер так само як 1923 року, добре поінформовані знають правдиву волю західних українців. Та так є, що часом й такий продукт українсько-американського хлібоїдства може декому придатися.

Українсько - Американська Керенщина.

В історії російської революції відомий один період під назвою „керенщини" від премієра революційної Росії Александра Керенського. Керенський останній премієр Росії перед захопленням влади большевиками, сам зближений до соціялістів, алеж і сам своїм поведенням та своєю наївністю приготовив шлях до влади большевикам. В часі, коли большевики приготовляли переворот стислою орґанізацією невеличкої, але боевої ґрупи большевиків, Керенський їздив по Росії та виголошував плaменні промови на тему демократії, революційної свободи, тощо.

За його премієрства державний апарат Росії попав у правдивий хаос, армія розлазилася під впливом аґітації большевиків: „Война войні", одначе Керенський будував демократію фразами. Большевики теж були несогіршими аґітаторами, тому Керенський вчився фраз про демократію і свободу від большевиків, але не навчився від них орґанізованости, ні пожертвування за свою ідею. Результат керенщини був дуже сумний. Осінного листопадового дня 1917 року большевики захопили владу в Петрограді та Москві і проголосили советсько - комуністичний лад. Керенський зі своїм запасом крилатих фраз мусів втікати за границю. Від того часу минуло кілька десяток літ часу. Керенський оженившися багато в Америці доживає собі спокійно віку, як творець керенщини. Нині вже немає таких проти-большевиків серед росіян, що думалиб валити большевиків та творити демократичну Росію при помочи Керенського. Таким чином Керенський, як синонім фразеольоґії та політичної наївности перейшов на віки до історії, але як політичний труп.

Мала теж українська революція свій період керенщини. Це володіння Центральної Ради при кінці 1917 та на початку 1918. Пуста фразеольоґія про спільність інтересів демократії російських народів, про широке народоправство при цілковитій неспосібности створити правильний державний апарат з військом та поліцією робили з України країну віддану на неперебірчиву аґітацію большевиків проти самої української держави. Результат був сумний та невеселий, бо фразою ніхто не збудував держави, тільки доброю орґанізацією армії та державного апарату. Україна впала жертвою большевиків. Ролю українського Керенського відіграли премієр Володимир Винниченко та близька йому ґрупа соціялістів. В Україні по кільканацяти літах досвіду підяремного життя не було мабуть людей, що боронилиб період керенщини в Україні. Навпаки, всі вважали його за період нещастя України, бо ніде правди діти ніколи в історії від соток літ український нарід не мав таких догідних можливостей створити власну державу, як саме в роках 1917/1918, коли Москва лежала розбита і спаралізована революцією.

Творців української керенщини український нарід вважав постійно впродовж 20 літ за політичних трупів, дарма, що особисто ніхто їм не закидав якихсь нечесностей, ні провин, так само, як того ніхто не робить нині Керенському, авторови російської керенщини. Українській керенщині українці на рідних землях закидають тільки безмежну наївність та неспосібність колинебудь будувати український громадський лад.

Одначе на збаламученім та духово нездоровім орґанізмі американських українців пускає прозябці й українська керенщина. Знов залопотіли над головами американських українців крилаті фрази про спільність української демократії з „демократіями" сусідів, зокрема росіян, хоч на рідних землях кожен рядовий громадянин знав, що в історії народів не боряться зі собою партійні ідеольоґії, тільки цілі народи за власні інтереси. Так само на поневолення України лік не в союзі зі сусідними „демократіями", тільки лік у національній солідарности всіх груп одного українського народу; від століть найбільше демократичної нації в Европі.

І здорово думаючий американський українець видить, що нині росіяни, білі чи червоні, стоять за російську „родіну", а анґлійські соціялісти з багатими лордами консервативістами стоять за могутню Британію. В Америці дві противні партії, демократів та републиканів, робітник та капіталіст, стоять за сильну Америку. Та українська керенщина пропонує стояти демократам російським, польським та іншим проти „недемократів" українців, видуманих у фантазії та у фразеольоґії української керенщини, бо таких людей серед української хлопської нації немає!

Російська керенщина тим була слаба, що вона фрази позичала від большевиків, хоч не навчилася від них орґанізованости. Українсько - американська керенщина позичає теж фрази від большевиків та комунофілів про істнування серед українців в Европі якоїсь партії пронацістичної, пропольської. Висуває теж такі другі небелиці, які чоловікови, що жив в Західній Україні, стають правдивою ревеляцією. Ніхто там не чував ні про партію пронацістичну ні про партію пропольську. З виїмком малесенької ґрупи комуністичної без всякого значіння, всі ґрупи були тільки самостійницькі та українські.

Наша керенщина бере фразеольоґію з таного маґазину про-советської пропаґанди на американськім континенті. Такою самою запозиченою ревеляцією є нісенітниця зачерпнена з маґазину советофілів, що хтось там мігби вважати патріотичне населення Західної України, що осталось під червоними, за хрунів. Це очевидна глупота.

Політична хаотика серед багатьох американських українців, є застрашаюча та прямо небезпечна. Її автори не в силі вдуматися навіть в силу українського самостійництва останніх двох десяток літ на рідних землях, готового складати на жертівнику української батьківщини кров свою чисту нечорну, а не колінопреклонення наїзникови української землі, актуальому чи майбутньому. Попутчики, що склонні волочитися за хвостом чи то червоної, чи білої Росії, чи поляків, чи теж попутчики сусідської демократії, це продукт нездорової атмосфери української еміґрації сильно відчуженої від рідної землі.

(Кінець).

Рудіярд Кіплінг

Замітки із Сан Франсиско

Вони живуть самообманом начеб то вони говорили по анґлійськи — справжньою анґлійською мовою — і мені вже нераз висловлювали співчуття, що я говорю „анґлійським акцентом". Чоловік, що висловлював мені своє співчуття, на скільки я можу щось про це сказати, вживав злодійського жарґону. А вони всі так говорять! Там, де ми кладемо натиск на переднім складі, вони кладуть його на заді і навпаки. Там, де ми вживаємо довгого а, вони вживають короткого. Інтересно знати, як це так діється?

Мені жалко письменника Брета Гарта, але сказати треба. Ґазетярський репортер запитався мене, що я думаю про місто Сан Франциско. Я йому солодко відповів, що це ославлене місце тому, що про нього пише Брет Гарт. Я сказав це так, як я відчував.

„Ба" — каже репортер — то правда, що Брет Гарт вважає себе за каліфорнійця, але Каліфорнія не вважає його своїм сином. Він так довго перебував в Анґлії, що поправді він є анґлійцем. Ви бачили наші знамениті фабрики і новий будинок на приміщення ґазети Екзаминер?" — Репортер ніяк не міг того розуміти, що для далекого світу, місто може мати менше значіння, ніж людина.

* * *

Ніч запала на Пасифіку, а вулиці залягла біла морська імла, яка притемнювала ясність електричних світел. Звичай мешканців цього міста, як мужчин, так жінок, велить парадувати між осьмою й десятою годиною в певній вулиці, званій Керні Стріт, при котрій містяться найкращі крамниці. Тут найголосніше даються чути ступання запятків по бруку, тут і світла найясніші і тут тамір вуличного руху найбільш поражаючий. Я приглядався Молодій Каліфорнії та завважав, що молодь була принаймні виставно вбрана, весело настроена і певна себе в розмові. Таксамо й жіноцтво відзначається веселістю. Дівчата відзначалися солідною будовою, великою структурою, на добрій підставі, а завдягнені в сукні, які навіть для мого недосвідченого ока виглядали задорогі. Вулиця Керні в девятій годині зрівнує всі верстви населення так ґідно, як це вирівнує гріб. Раз-у-раз я вештався за слідами якоїсь пари світлих істот і коли я надіявся почути від них розмову в культурному стилю, я підслухав лише уривані слова: „Сез ґі", „сез Ай", а це є спосіб говорення служанок білої раси по цілому світі.

Це було пригноблююче, бо кожен знає, що гарні пера повинні все бути признакою гарної птиці. Слідне було багатство, незмірне багатство на вулицях, але в мові не було ні одного вислову, щоб за нього варта було дати пятьдесять центів. Тому, коли я прийшов до переконання, що ці люди це варвари, нагло мені засвитало в голові: Ці люди унаслідили цивілізацію всіх віків і вкінци самі стали цивілізовані. Передо мною зявився приємний чужинець із приманливим виглядом із синіми невинними очима. Він закликав мене по імени, сказав, що стрічав мене в Ню Йорку в готелю Виндсор, а на його претенсії я дав потакуючу згоду. Я, щоправда, не памятав цього, але тому, що він так впевняв мене про це, то — я ждав, що з цього вийде.

„А що ви думали собі про Індіяну, як ви переїздили?" — поставив він знову запит.

Це відкрило містерію попереднього знайомства і ще одної чи двох справ. З відражаючим недбальством мій приятель із ясно-синіми очима доглянув імя своеї жертви в готелевій книзі і перечитав слово „Індія" як Індіяна.

Він ніяк не міг зрозуміти, як міг анґлієць переїздити через стейти із заходу на схід, замісць утертою дорогою із сходу на захід. Я боявся, що ізза моеї привітливости до нього він схоче говорити про Ню Йорк та про Виндсор щось такого, чого я не всилі буду зрозуміти. І справді! Раз чи два він починав в тому напрямі розмову, випитував мене то про одну то про другу вулицю і з тону його розмови я міг судити, що він говорить поважно. А це важко говорити про незнаний мені Ню Йорк у незнаному Сан Франсиско. Одначе мій приятель був милосерний. Він заявляв, що я один з таких, які йому припали до серця і накидував мені цікаві напитки не в одній барі. Я приймав із вдячністю ці напитки, так само як і циґари, якими він понапихав свої кишені. Він хотів показати мені життя міста. Тому, що я не хотів іти до театру на якусь неінтересну штуку, яку я вже раз бачив, я якось вимовився і замісць чортівської догани я зазнав від нього далеко гіршої, бо підлесної похвали.

Але цікаво є настроена душа людини. Я знав, коли і в чім цей чоловік говорить неправду, та ждав надармо кінця. Я ясно освідомив собі, як гордим чувся він, коли втискав у мое вухо компліменти. Я був мудрець, казав він, і кожен міг це завважати на перший погляд. Дальше він вмовляв у мене, що я розважний, що я познайомлений із світовими справами, що я якраз такий чоловік, з яким він хотів би зробити знайомство та такий, що вже зазнав життя з повної чаші.

(Дальше буде).

ДРУГА КНИЖКА "THE UKRAINIAN QUARTERLY"

В половині березня опустила друкарську пресу друга книжка "THE UKRAINIAN QUARTERLY" англійського квартальника присвяченого українським справам, видаваного Конгресовим Комітетом Американських Українців під редакцією проф. Миколи Чубатого. Були такі лихі пророки, що ворожили, що по першім випуску вже більше не появиться український квартальник в анґлійській мові, що у нас нічо не вийде поза одноднівкою. Друга книжка розвіває всі ті сумніви. Перед нами новий том цього поважного видавництва під оглядом форми, це солідне продовження першого тому; під оглядом розмірів друга книжка навіть більша на пів аркуша друку, себто на вісім сторінок.

Коли йде про зміст, то друга книжка не уступає першій. Містить вона з одного боку наукові статті про Україну, з другого боку займає вона українське становище до найважніших питань, що торкають теж справу українського народу в Европі. Огляди книжок, що стоять у звязку з українською проблемою та огляди статтей журналів американських та британських про Україну доповняють першу частину статтей.

Друга книжка "THE UKRAINIAN QUARTERLY" зачинається редакційною статтею під заголовком "THE CRIMEAN DECLARATION—WORDS AND DEEDS" — Кримська Конференція—Слова та Діла. Стаття розглядає постанови кримської, себто ялтської конференції з української точки видження. Навязуючи до постанов в Ялті, які підтверджують щераз обовязковість Атлянтійського Чартеру з одного боку та віддання західних українських земель Советам без питання населення про його волю з другого боку, стаття стверджує, що поміж словами та ділами Ялтської Декларації істнує очевидна розбіжність.

Проф. Клеренс Манінг з Колумбійського університету дав прекрасну літературну аналізу Шевченка як світового поета. Стаття підходить в оригінальний спосіб до поставленої теми. Автор стверджує, що Шевченко це один із таких поетів, що мав своє послання не тільки до свого рідного українського народу, але також до цілого людства. Численні твори Шевченка як Посланіє до живих і мертвих і ненароджених земляків моїх в Україні й поза Україною" це правдиве послання до цілого людства. Порушені там ідеали, це ідеали, які можнаб примінити в кожній країні. Проф. Манінг відшукує такі самі елементи загально-людські в „Неофітах", „Наймичці" та інших творах Шевченка.

Стаття проф. Олександра Грановського на тему: "FREE UKRAINE IS VITAL TO LASTING PEACE" — Вільна Україна є необхідною до тривалого мира — прослідӂує на основі історії світа, що тільки однородні національні держави є тривалі та перебувають всякі міжнародні хуртовини, натомісць держави різно-національні при першім чи другім міжнароднім потрясенню розлітаються та ще стають причинами міжнародних конфліктів. Національна ідея все таки є найбільше життєдайною ідеєю. Це показує автор на прикладах українського національного життя вже вчасі теперішної війни.

Автор дальше стверджує, що Версайський Мир саме через нерозвязання української справи лишив пустку, яку старалися виповнити міжнародні авантурники покрою Гітлера. В часі теперішної війни український нарід станув по боці аліянтів та богато причинився до розгрому Гітлера, хотяй тим ніколи не дав доказу, що він бажає чужого російського панування над собою. Для тривалого мира конечною є незалежна Україна.

З нагоди 10-ліття смерти Михайла Грушевського проф. Симпсон з університету саскачеванського в Канаді дав нам образ Михайла Грушевського як українського історика. Автор переходить усі періоди наукової творчости М. Грушевського не забуваючи додати то тут то там замітки про його політично-громадську діяльність.

В статті "DUMBARTON OAKS AND UKRAINE" проф. Микола Чубатий розбирає постанови конференції в Домбартон Овкс про створення міжнародної організації „Союзні Нації" зі становища українського. Автор подає голоси американської критики на новий проєкт міжнародного тіла, як теж причини, що викликали упадок його попередника, себто Ліґи Народів. Проф. Чубатий видить в новім проекті багато вартісних сторінок, але всеж таки підкреслює браки задуманої організації. Бракує її в першу чергу постанов про охорону прав недержавних народів та одиниць. Без того нова міжнародна організація булаб інструментом панування сили, а не справедливости та права. Нова міжнародна організація повинна теж мати можливість переводити ревізії трактатів, границь, а навіть творити нові держави, в мирний спосіб, без ужиття війни.

Проф. Йосиф Ручек з Гофстра Каледжу в Гемстеді, американсько-чеський соціольоґ заінтересувався українською соціольоґією по першій світовій війні. Праця чисто наукова дає розгляд, що зробили українці на цім полі на Радянській Україні, на Західній Україні, як теж на еміґрації. Праця дає багато інформативного матеріялу для тих американців, що студіюватимуть соціольоґію словянських народів.

В статті "IN RETROSPECT" співредактор журналу Степан Шумейко дає огляд політичних подій в Україні. Порушує він три питання: Фіяско Гітлерових надій на симпатію українців, відношення червоних росіян до України та вкінці справу безнадійної пропаґанди поляків доказати польськість східних земель бувшої Польщі себто Західної України та Білоруси. Кінчиться передруком меморіялу Конґресового Комітету до Президента Злучених Держав.

В секції огляду нових американських книжок, що в ближчий чи дальший спосіб відносяться до України, маємо огляди книжки Андерсона — Про церкву в Советах. Огляд написав молодий українсько-американський науковець Лев Добрянський з Ню Йорк Університету. Цей том "THE UKRAINIAN QUARTERLY" приносить теж оцінку М. Чубатого на книжку Сер Перса "RUSSIA AND PEACE", д-ра Л. Цегельського на книжку Чемберлина, та дві рецензії на книжки Ліпмана та Сумнер Веллеса пера Р. Олесницького.

В огляді американських та британських журналів, що в якийсь спосіб зачіпають українські справи, редактор журналу розправляється з фальшивими поглядами на українську справу, зглядно доповняє браки. Другий том "THE UKRAINIAN QUARTERLY" кінчиться посмертними згадками Митрополита Андрея Шептицького та проф. Олександра Кошиця.

Не треба хіба українському громадянству представляти, яку великанську вартість у нинішні часи має того рода наукове видавництво в англійській мові. Нині, коли українська справа є затемнювана стосами пропаґандивної проти-української літератури безстороннє інформування світа про слушні права українського народу це наш святий обовязок тут за морем.

Який відгомін викликує український квартальник видно з того, що мало не всі важніші бібліотеки американських університетів запренумерували журнал "THE UKRAINIAN QUARTERLY". Обовязком американських українців є подбати про матеріяльне забезпечення квартальника, про його поширення серед американських приятелів та в першу чергу серед своїх дітей. Третя книжка вийде в другій половині місяця травня (мая) б. р.

Знимка в часі вечері в гостинниці Союзу Українських Канадійських Вояків в Лондоні, дня 6. січня 1945 р.

КУТОК МОВИ

НЕ ВІЛЬНО ПУКАТИ?

Пишуть „Українські Щоденні Вісти" у замітці під наголовком „Пукайте, кажуть, пукайте":

„Редактори „Свободи" такі ліниві, що навіть рідної мови не хочуть навчитися. А якби знали рідну українську мову, то певно не пустилиб слова „пукайте" тоді, коли хтось має на думці „стукайте".

„Слово „пукайте" — походить від слова „пукнути"... „Пропуклина" — знаєте що це таке?

„Нелі каже провідникам українських націоналістів: „Пукайте!... Ах, як це неестетично..."

Якби редактори „Українських Щоденних Вістей", замісць закидати іншим лінивство, самі не лінувалися взятися за книжочку й поглянути в словник української мови, то там вони найшли би річи, які їм не далиб таке писати.

Каже Словар Грінченка, що перше значіння слова „пукати" — стільки що російське: „стучать". У другому значінню „пукати" значить стільки, що по російськи: „лопать, трескать, хлопать", а щойно трете значіння — „лопаться, растрескиваться". Це значить, що, прочитавши слово „пукати", читач подумає про голос стукоту, стучання, а про „тріскання" буде думати хіба тоді, як у реченню є на це якісь дані, що в такому дальшому значінню це слово вжите. Словар Грінченка наводить таке речення з уст народа: „Коли пукає акація, належиться сіяти кукурузи"; почувши таке речення, українець вже звісно не буде думати про таке пукання, як до дверей, а про те, як розкриваються пупянки акації. Як хтось почує фразу „пукнути зо сміху", то певно не подумає про стук, а про слово „розтріскуватися".

Зо словом „пукати" звязані такі слова, як: пукавка, пукалка, пуком, пукатися. Слово „пропуклина" походить не від „пукати", а „пропукуватися". Що означає слово „пропуклина" всякому чейже відомо: воно означає стільки, що „кила" або „руптура". Звісно, це недуга, неприємна, часто небезпечна, але чи є в тім слові щось таке, що його не вільно в пристойнім товаристві говорити, а в письмі треба би аж, замісць це слово писати, лишати біле місце або викропковувати? Хіба американці не вживають свобідно слова „ропчер"?

PLURALITY („ПЛУРАЛИТІ") — БІЛЬША КІЛЬКІСТЬ; MAJORITY („МЕДЖОРИТІ") ПЕРЕВАГА; ПОВНОЛІТНІСТЬ.

Два слова звучать різно, але їх значіння подібне й тому викликує непорозуміння.

При голосуванню дістав кандидат „плюральність голосів" — стрічаємо часто у звітах. Значить: Було більше кандидатів ніж два, а той, хто дістав **найбільше число** споміж усіх, „вийшов плюральністю" або „релятивною більшістю". Це ще не значить, що вийшов більшістю всіх відданих голосів, лише між усіми кандидатами дістав найбільшу кількість голосів.

Інше значіння „плюральности" відноситься до признання права голосів при виборах. У деяких европейських системах приняли засаду, що повнолітній виборець має один голос при виборах; але як він напр. досягне 35 літ життя, тоді вже має два голоси і т. д. Це так звана „плюральність", тобто признання **два або більше голосів одній людині**. При виборах у фінансових корпораціях учасник зібрання має кілька уділів і за кожен уділ має голос. Отже людина має плюральність.

Звичайно **многоженство** називають в англійській мові „плуралиті", а в церковнім праві, коли хто має **кілька становищ** нараз, теж має „плюральність".

Інше значіння має слово „меджориті". Є це **більше як половина усіх.** Нераз при виборах виходить цей кандидат, що дістане більшість голосів приявних. Так, напр. є 28 приявних людей, до вибору потрібно 15 голосів, отже „більша половина" приявних. Це є „абсолютна більшість".

„Меджориті" значить також **переважаюче число, повнолітність;** часом уживається цього слова на означення **предківдідів та прадідів**; а як при війську хтось осягнув **ступінь майора,** то він теж дістав „меджориті".

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

323 І 888.

На початку місяця березня наше Товариство Несення Помочі Українській Справі заслало свою чергову місячну вкладку на акцію Українського Конгресового Комітету і дістало від нього посвідку, якої порядкове число: 323.

В тому самому часі це товариство заслало ще до Українсько-Американського Допомогового Комітету у Філядельфії $125 і дістало посвідку число: 888.

Отсі два порядкові числа згаданих посвідок вказують собою якнайкраще, як американські українці інтересуються справою допомоги українському народови в Европі визволитись з неволі й нужди.

Більшого нещастя від війни нема. Це таке нещастя, що й найгірше розеднання зеднує, що загріє серце до жертвенности навіть такого, в кого воно було завжди холодне. Всі краї й народи такі допомоги орґанізують. Всі національні ґрупи в Америці збирають жертви на таку допомогу. Тільки ми одні стоїмо позаду інших... А прецінь Україна найбільше з усіх потерпіла! А прецінь український нарід терпить страшно ще далі! Термометром, що нині міряє патріотизм людини, є його жертвенність. Не так те, що вона говорить, а що робить для ідеї, скільки жертвує для її здійснення. Наш термометер вказує на числа 323 і 888.

Отже стоїмо найнижче з усіх національних ґруп в Америці. Як так дуже бажали ми осягнути якийсь „рекорд", то маємо його. Тільки, нажаль, цей рекорд сумний, дуже сумний, бо ставить нас уже так низько, що нижче не може бути.

Усе те, що ми досі всі зібрали на оборону української справи і на допомогу українським жертвам війни, могла легко зібрати одна громада — Дітройт, Шікаґо, чи славна Філядельфія, чи ще славніший Ню Йорк. Якби всі наші організації, що їх стільки є, кинули були хоч по пару долярів, то вже те одно булоб поставило нас хоч трохи вище, а так не дописують поодинокі громадяни, не дописують і організації. А часописи пишуть і пишуть! Взивають і взивають! А ми святкуємо роковини Шевченка, але так, що можна сказати про нас, що „оглухли, не чують". Справляємо різні ювилеї, уродини, іменини і т. п., а як добре забавимось, то скинемо тих 12 чи 15 долярів на те, за що ми у співі „кладемо душу і тіло". Та ще маємо відвагу критикувати один чи другий Комітет, що мало робить! Люди добрі, таки схаменіться!

Йосиф Крупка,
Гемтремк, Міш.

ДБАЙТЕ ПРО СВОЮ МАШИНЕРІЮ.

ВАШИНГТОН. — Голова Ради Военної Продукції Дж. А. Круг, звертається з просьбою до власників домів, автів, до фармерів і механіків, щоби пильнували машинерії в теперішні военні часи. Він просить робити як слідує:

Дивіться, щоби ваші мотори і інші машини були в доброму стані. Уважайте, щоби машинерія не лежала в полі, чи на оборі, і щоб не ржавіла. Тримайте насмаровані „бал енд роллер берінґс". Як де їдете, то не забудьте взяти з собою сусіда, чи знакомого, якщо він їде в ту саму сторону. Як хто хоче позичити у вас машину, якої ви самі не вживідмовляти. Коли маєте таку машину, якої не самі не вжи-

КАРЛО ЧАПЕК.

Смерть Архімеда

Та історія з Архімедом не відбулася цілковито так, як про неї пишуть; хоча правдою є, що його вбили тоді, коли римляни здобули Сиракузи, але неправда, буцімто до його дому вдерся римський вояк з думкою грабити і що Архімед, занятий рисуванням якоїсь геометричної контрукції, крикнув на нього грізно:

— Не руш моїх кругів!

Насамперед Архімед то не був якийсь розсіяний професор, що не знає про те, що довкола нього діється, а навпаки це був уроджений правдивий вояк, який видумав для сиракузців воєнні машини для оборони міста, подруге: той римський вояк не був якийсь пяний завойовник, але освічений та честилюбивий штабовий сотник Луцій і він знав, з ким має честь балакати. Він не прийшов грабити, але на порозі віддав військовий поклін і сказав:

— Вітай, Архімеде!

Архімед підвів очі від воскової таблиці, на якій дійсно щось рисував та спитав:

— Шо треба?

— Архімеде — відповів Луцій, — ми знає-мо, що без твоїх воєнних приладів оті Сиракузи не вдержались би були ані місяць; а так маємо з ними два роки тяжкого бою. Повір нам, що ми вояки вміємо це оцінити. Чудові прилади! Ґратулюю!

Архімед махнув рукою:— Прошу тебе, у цьому нема нічого, от звичайні собі метавки — така собі забавка. Науково вона не має великого значіння.

— Але військово має — замітив Луцій. — Слухай, Архімеде, я прийшов сказати тобі, щоб ти працював з нами.

— З ким?

— З нами, римлянами. Мусиш прецінь бачити, що Картаґіна занепадає. Нащо їй ще помагати! Тепер закрутимо з Картаґіною так, що ти дивуватимешся. Краще з нами вам іти, вам — усім.

— Чому? — спитав Архімед. — Ми, сиракузці, випадково греки. Отже чому ми малиб йти з вами?

— Бо ви живете на Сицилії, а ми потребуємо Сицилії.

— Чому-ж ви потребуєте її?

— Бо хочемо заволодіти Середземним Морем.

— Ага — проворкотів Архімед і задумано глядів на свою табличку. — А навіщо-ж ви цього хочете?

— Хто є володарем Середземного моря, — відповів Луцій, — той є володарем світа. Цеж ясно!

— А щож, ви мусите бути володарями світу?

— Так! Призначення Риму — стати володарем світу. І говорю тобі, що він ним стане.

— Можливо. — відповів Архімед і щось стирав на восковій табличці — Але я вам цього не радив би, Луціє. Слухай, бути володарем світу — це принесе вам колись конечність жорстокої оборони. Шкода тієї праці, що її з тим матимете.

— Це все одно; але будемо великою державою.

— Великою державою?... — бурмотів Архімед. — Коли я нарисую малий круг або великий круг, то це тільки круг. І тут і там границі, — ніколи нема круга без границь, Луціє. Думаєш, що великий круг досконаліший від малого круга? Думаєш, що ти більший ґеометр, коли нарисуєш більший круг?

— Ви — греки — завсіди бавитесь арґументами, — замітив сотник Луцій. Ми доказуємо свою правду інакше.

— Чим?

— Чином! Наприклад, ми здобули ваші Сиракузи. Отже Сиракузи належать до нас. Чи це не ясний доказ.

— Так, — сказав Архімед та пошкрябався за вухом писальцем. — Так, ви здобули Сиракузи, одначе це вже не є і не будуть ті самі Сиракузи, що досі. Це було велике та славне місто, чоловіче, але тепер вже ніколи воно не буде велике. Шкода Сиракуз!

— Зате Рим буде великий. Рим мусить бути найсильніший на всій землі!

— Чому?

— Шоб він удержався. Чим ми сильніші, тим більше ворогів маємо. Тому мусимо бути найсильніші.

— Щодо сили, — воркотів Архімед — то я трохи займаюся фізикою, Луціє, і тобі щось скажу. Сила буває залежна...

— Шо це означає?

— Це такий закон, Луціє. Сила, що ділає тимсамим і залежна. Чим ви будете сильніші, тим більше своїх сил будете потребувати на це, а одного разу прийде така хвилина —

— Шо ти хотів сказати?

— Ет, нічо. Я не пророк, чоловіче; я тільки фізик. Сила залежна. Більше не знаю.

— Слухай, Архімеде, чи ти нехотів би працювати з нами? Не маєш ані поняття, які величезні можливости відкрились би тобі в Римі, Ти будував би найсильніші метавки на світі.

— Мусиш вибачити мені; я старий чоловік, а я хотів би випрацювати ще одну або дві зі своїх думок. Як бачиш, саме тепер рисую собі щось.

— Архімеде, чи не манить тебе здобувати разом із нами володіння над світом? Чому мовчиш?

—Вибач, — бурмотів Архімед над своєю табличкою. — Що ти сказав?

— Що така людина, як ти, моглаб здобувати володіння над світом.

— Гм, володіння над світом? — сказав Архімед задумано. — Не гнівайся, але я маю тут щось важніше, знаєш, щось тривкіше, щось, що дійсно залишиться.

— Що це?

— Уважай! Не зітри моїх кругів! Це спосіб як можна вичислити площу кругового сектора.

Пізніше видали комунікат, що вчений Архімед згинув випадково.

З чеської мови переклав
Ф. Беркут.

GEORGE A. VICKERS, master of the SS Nathaniel Greene, has a Merchant Marine Distinguished Service Medal for heroic maneuvering of that ship during eleven months when it delivered munitions overseas. Surviving 10 torpedo plane and bomber attacks, two submarine and four torpedo onslaughts, it was finally crippled on a trip to Algerian ports, but the master successfully beached it. Laden with cargo that War Bonds helped to buy for our fighting men, it was struck by two torpedoes, yet Vickers got it ashore.

U. S. Treasury Department

This little Chinese feller has a friend—his not-much bigger sister. Orphaned by war and left destitute, he and she need other friends—friends with spare clothing for the girl and something more suitable than that misfitting old coat for her brother. Millions more of innocent men, women and children are in tragic need in war-devastated lands abroad. You can be their friend by contributing serviceable used clothing, shoes and bedding to the United National Clothing Collection.

"Somewhere in Poland" the photographer came upon this barefooted mother and her baby, wrapped in an old curtain to keep warm. Millions are worse clad in war-devastated lands aboard. You can help save them from sickness and death by giving serviceable used clothing, shoes, and bedding to the United National Clothing Collection.

ТАРЗАН, ч. 1154. Джейнині сумніви.

По першім запалі стрічі, Джейн поглянула вгору. Її брови стягнулися.

„Тарзане,... що... що сталося? ти змінений, ти не —"

„Я змінився, і тілом і духом, через муки ворогів", Торвальд заявив.

„Але в одному я не змінився" сказав обманець, „в любови до тебе".